

Ioana Dăncuș
Muzeograf – Muzeul Maramureșului
Sighetul Marmației

În cadrul acestui mare capitol al obiceiurilor calendaristice de peste an, Prof. Mihai Pop, care s-a ocupat special de acestea, stabilește trei segmente distincte, astfel:

- a. Obiceiurile Anului Nou;
- b. Obiceiurile de primăvară
- c. Obiceiuri nelegate de date fixe¹

Această categorisire se explică prin faptul că, în general, obiceiurile amintite mai sunt încă vii (se practică și astăzi) și așa cum constată Prof. Mihai Pop, “prezintă forme interesante de integrare contemporană”.

Constatarea aceasta se referă la preluarea celor mai importante categorii ale obiceiurilor – în special cele de Anul Nou și cele de primăvară – în cadrul unor forme de valorificare spectaculoasă-scenică. Printre cele de Anul Nou și Crăciun, de peste 35 de ani se organizează la Sighetul Marmației “Festivalul obiceiurilor de iarnă”; la Hoteni, pe Mara este un alt mare festival “Tânjaua”, care valorifică riturile agrare de primăvară, de fecunditate și fertilitate a pământului și sărbătorirea primului țăran ieșit la arat; și în sfârșit, la Cuhea – Bogdan Vodă, Sărbătoarea “Ruptul sterpelor” care se face pe Valea

“Tânjaua la Hoteni” – Festival Folcloric în care se valorifică riturile și obiceiurile agrare de fecunditate și fertilitate a pământului și sărbătorirea primului ieșit la arat

Foto: Mihai Dăncuș

Baicului, sărbătoare pastorală promovată de cuheni și care merită perpetuată.

Ne-am propus să ne ocupăm de obiceiurile care însoțesc principalele munci agro-pastorale, dar și de obiceiurile peste care s-au suprapus de-a lungul veacurilor marile sărbători creștine în Maramureș, cu exemplificări din

localitatea Cuhea. Obiceiurile de primăvară sunt legate de câteva

* Din *Monografia comunei Cuhea – Bogdan Vodă*, în curs de apariție

¹ Mihai Pop, *Obiceiuri tradiționale românești*, București, 1976, p. 33 și urm.

sărbători mai importante: *Lăsatul Secului*, *Bunavestire*, *Paștele* și *Sfântul Gheorghe*.

La categoria obiceiurilor de primăvară mai adăugăm și obiceiurile de vară, care implică și calendarul creștin.²

Trebuie să remarcăm că maramureșenii până în 1948 au fost preponderent greco-catolici. După 1989, când biserica greco-catolică a fost eliberată din interdicție, dar încă nu repusă total în drepturi, ea se manifestă spiritual, iar credincioșii își țin sărbătorile din calendar care sunt identice cu cele din calendarul ortodox – greco-catolicii aparținând ritului bizantin. Deci la nivelul comunităților nu sunt diferențieri în practica sărbătorilor și riturilor creștine.

24 februarie, în calendarul creștin ortodox și greco-catolic, este “ziua aflării întâia și a doua oară a capului Sf. Ioan Botezătorul”. În această zi, cuhenii știu că păsările își caută perechea, și că este și un semn al începutului primăverii.

9 martie - este ziua celor “40 de sfinți”. Se crede în sat, că acum e bine să se pună răsaduri în grădină, pentru că este o zi potrivită; tot ce se răsădește în această zi va rodi.

Se mai crede că, așa cum este vremea în această zi tot așa va fi de-acum încolo încă 40 de zile.

Lăsatul secului. Ca peste tot în Maramureș, și în Cuhea în ultima sâmbătă, înainte de intrarea în Postul mare – Postul Paștelui, la **lăsatul “secului”** se organizau de către feciori **jocuri** la case stabilite dinainte. Se făcea așa numitul “joc t`emat” (chemat), când fiecare fecior invita câte o fată. Organizarea jocului le revine feciorilor, ei găseau spațiul de joc pe care-l închiriau, plăteau muzicanții, iar fetele pregăteau mâncare.

Indiferent când se organizau, aceste jocuri nu erau o simplă petrecere a tineretului, ci un ceremonial premarital, în cadrul căruia se întăreau legăturile dintre fete și feciori. Dacă o fată era invitată la joc de către mai mulți feciori și accepta invitația unuia, iar pe ceilalți îi refuza, trebuia să suporte oprobriul acestora. Cel refuzat o scotea din joc și drept pedeapsă nu avea acces la joc câteva duminici la rând. Era un adevărat „duel” verbal între cei doi flăcăi, unul încercând să o determine să rămână în joc, iar celălalt o scotea zicându-i „marșul” și strigătura:

„Mândra cu obraz de câne
Tăt o țap și iară zine
Mândra cu obraz de scoarță
Tăt o țap și iară-ntoarce.”

Feciorii jucau jocurile tradiționale: „bărbătescul, bătrânescu, sârba etc.”, ocazii de etalare a vigoriei, frumuseții și talentului, iar după

---

² George Cristea, Mihal Dăncuș, *Maramureș un muzeu viu în centrul Europei*, București, 2000, cap. *Obiceiuri*, p. 79 și urm.

aceea „învârtita” – un joc în doi, care are un evident caracter premarital.

Aceste petreceri erau interzise în continuare pe toată perioada postului.

Respectarea unui sistem de norme nescrise dar bine cunoscute și definite de comunitate, era obligatorie. Orice abatere de la aceste reguli era pedepsită de către ceilalți membri ai comunității. La sfârșitul câșilegilor, înainte de postul mare, feciorii bătrâni, care nu s-au căsătorit în acel an, erau puși de către tineri să „ducă grapa de-a umăr” într-un vârf de deal, „ca să-i vadă tot satul”. Feciorii din Susani duceau grapa în vârful Hultinii, iar cei din Josani la Tăul Mare. Grupul de tineri care-i însoțeau îi ostracizau și făceau glume pe seama lor. Cei în cauză erau puși să plătească mâncare și băutură și totul se încheia cu o petrecere.

În cadrul sărbătorilor de primăvară intră și Buna Vestire (Blagoveștenii) **(25 martie)**. Este prima mare sărbătoare de primăvară. În această zi fiind sărbătoare religioasă nu se lucrează, iar sătenii în număr mare merg la biserică. Prin tradiția bisericii creștine în această zi din Postul mare este dezlegare la pește, adică la masă se poate consuma carne de pește:

„În ziua de Blagovește

Tăt românul mănă pește”.

În această zi se curăță grădinile și se fac focuri din resturi vegetale în grădini. Tot acum femeile înconjoară grădina și casa cu un lanț înroșit în foc, cu o secure și o bucată de cauciuc aprins (sfârlă) în mână ca o făclie, torță. Se „tămâia” întreaga livadă.

Unui copil, bunica care era văduvă îi agăța de cojoc un lanț și înconjura grădina de trei ori ca să nu iasă „zermii” (șerpilor).

Femeia lovește pomii și zice: „de ce ai făcut anul trecut numai două mere? Să faci mai multe anul aiestă” sau ca să rodească, pomii erau loviți cu un topor și se zicea: „Măi pomule, îi fa poame la primăvară ori nu? dacă nu te tai”. Se repeta de trei ori la fiecare pom, „ca să înflorească”.

La zilele mari ale anului și, bineînțeles și la Blagoveștenii se puneau usturoi în colțurile casei, se înconjura casa cu tămâie și se făceau rugăciuni pentru îndepărtarea duhurilor necurate.

Toate acestea se fac în credința că anul respectiv va fi mai roditor, dar și pentru ca șerpilor să nu se mai apropie de casă, și desigur casa și familia să fie ferite de toate relele.

Focurile, lanțul înroșit în foc, făcliile, torțele semnifică rolul purificator al acestora, de apărare împotriva răului.

În această perioadă cântă pentru prima dată cucul. Se crede că este bine să ai bani asupra ta când auzi cucul cântând pentru prima oară și să zici în gând sau cu voce:

“Bani, cucule bani,
Mie bani toată vara
Ție frunza și iarba
Mie bani pă tăt anú
Ție frunza și codru.”

Este bine să asculți cântecul cucului dimineața și nu seara, căci altfel toată vara îți va merge rău, vei avea probleme:

“Cui îi cântă cucu sara
Rău îi îmblă tătă vara
Că și mnie mi-o cântat
Și vara rău mni-o îmblat”

Dacă vezi creanga pe care stă cucul e bine să o tai și să o folosești ca „botă” când mergi la târg, să ai noroc “la târguieli”.

După Blagoveștenii se spălau „pânzurile” – pânza țesută - se fierbeau cu cenușă să se albească și “bdilească” și se descânta ca să nu vină „vântoasele”.

***

În categoria obiceiurilor de primăvară intră și cele care marchează calendarul și muncile din cadrul sistemului agro-pastoral. Cele două ocupații de bază: agricultura și creșterea animalelor au generat o serie de obiceiuri și practici, o bună parte fiind vii și valabile și astăzi. Astfel, obiceiurile însoțesc anumite momente ale muncilor agricole (ieșirea la arat) sau ale vieții pastorale. Întreaga comunitate era și este interesată ca anul care vine să fie un an îmbelșugat, ferit de cataclisme naturale (înghețuri, grindină, puhoai, incendii, secetă etc.), iar animalele să nu sufere de boli, de epidemii, să fie apărate de animalele sălbatice, de răul care bântuie peste tot.

Prima ieșire la arat și actul însămânțării pământului, pentru a obține roade bogate, au fost întotdeauna însoțite de practici magice și credințe socotite benefice.

Actanții acestor practici erau de regulă femeile, care urmăreau ca totul să se desfășoare normal, să se respecte regulile și normele nescrise, dar valabile în permanență.

Aratul și semănatul sunt atribuții care aparțin exclusiv bărbaților.

În ziua când bărbatul iese pentru prima dată cu plugul la arat, dimineața, se prind caii la căruța în care este plugul și tileguța, apoi se pune mâncarea și sămânța. Bărbatul își descoperă capul, iar femeia aduce o farfurie cu grâu, un ou și două găleți de apă, pe toate le așează jos în spatele căruței – „ca să ude Dumnezeu pământul, să răsară recolta”. Apoi, femeia ia un blid cu jar și tămâie și înconjoară de 3 ori căruța spunând rugăciunea “Tatăl nostru”. În final îi urează bărbatului “Să pleci cu Dumnezeu înainte. Să fie bună recolta.” Grâul și oul se dădeau unui om sărac în semn de respect față de viitoarea

recoltă. Se avea grijă ca la cai să se pună „ciucalăi” roșii, iar de coarnele de la plug să se lege usturoi pentru a proteja sămânța și a îndepărta orice rău de animale și de recoltă. Când se prind animalele la plug, caii sau boii se stropesc cu apă sfințită”. După ce termina de arat bărbatul rostea cuvintele „să dea Dumnezeu roadă pământului” și-și făcea semnul crucii.

Bărbatul semăna din desagi, cu capul descoperit și în cămașă albă. Semănatul era considerat lucru sfânt. Practicile agrare, aratul și semănatul au întotdeauna în centrul atenției curățenia interioară, dar și cea exterioară – cămașa albă, curată – „ca să sie holdele curate, să nu aivă tăciune și burene”. Aratul și semănatul se fac la anumite date pe care omul și le-a fixat de-al lungul timpului prin observațiile directe asupra mersului naturii cunoscând perioadele optime conform unui calendar popular pe care tot el l-a instituit.

Se cunosc „zilele bune” (lunea și joia) pentru arat și semănat, dar și zilele rele (miercurea și vinerea) când nu-i bine să se iasă cu plugul.

***

23 aprilie este sărbătoarea Sf. Mucenic Gheorghe – **Sângeorziul**, zi în care fetele și feciorii se udă între ei cu apă – străvechi rit de fertilitate – și tot acum este perioada când începe scoaterea oilor în hotarul satului.

La sfârșitul lunii aprilie și începutul lunii mai, de obicei se constituie stânele prin asociere. Întreaga comunitate este interesată ca anul care vine să fie un an îmbelșugat, oile și în general animalele să fie apărate de boli, de intemperii, de animalele sălbatice, de ochiul rău etc.

Mulsul măsurii-Vadu Izei, 1976

Foto: Mihai Dăncuș

Constituirea stânei se face din mai multe „boteie”, care va rămâne în această formă până la coborârea oilor din munte (august). „Sâmbrașii” se asociază, de obicei, pe criterii de neam, de vecinătate sau de prietenie. Sarcina de constituire a stânei o are „gazda de stână”, care se va ocupa în continuare de bunul mers al acesteia, de angajarea

păcurarilor, de procurarea ustensilelor și vaselor necesare pe perioada vâratului (budacă, bărbânțe, polonice, strecurători etc.)

Până la sărbătoarea stânei **Ruptul sterpelor**, când, de fapt, începe sezonul pastoral, oile vor pășuna în hotarul satului. **Ruptul sterpelor** se organizează în luna mai, în funcție de când „ptică” Paștele, dar întotdeauna după Paște. Acum se separă oile de miei, dar și oile cu lapte de cele sterpe și tot cu ocazia acestei sărbători se stabilește cantitatea de brânză pe care o va primi fiecare sâmbraș.

Totul se încheie cu o masă festivă, o petrecere câmpenească organizată de gazda de stână, la care participă toți sâmbrașii cu mâncare și băutură.

O serie de credințe și practici, a căror origine se pierde în negura vremurilor, sunt legate de creșterea animalelor și, în special de păstorit.

Unii mai cred și astăzi în eficiența acestor practici care se fac pentru a asigura protecția magică a animalelor și a produselor acestora pe toată perioada anului și în special primăvara pentru a preveni atacul animalelor

sălbatică în perioada viitorului sezon pastoral, iar alții le efectuează doar în virtutea tradiției.

Un moment încărcat de o serie de practici magice este acela al ieșirii oilor în hotar, la pășune sau urcarea oilor la munte, adică începutul anului pastoral.

Ritual la Stână. Mulsul măsurii-Vadu Izei-Șugău, 1976

Foto: Mihai Dăncuș

Când oile se adună în boteie, pregătite să iasă din sat pe izlaz, la casa gazdei este chemat preotul

pentru a face rugăciuni spre a le feri de trăsnete, fulgere, de vrăjmașii văzuți și nevăzuți, pentru a binecuvânta turma.

Orice femeie care auzea „trâmbița” (tulnicul) cântând atunci când trec oile prin sat spre pășune, punea donița pe „halău” și o secere rea, veche în aceasta, până trecea boteiul cu oile ca să nu ia cineva laptele, și spunea: „laptele meu să mi-l lăsați și să mereți cu ce aveți voi”. Când ieșeau oile la deal sau după aceea la munte, gazda de stână și trei femei văduve ajunau pentru apărarea turmei. În ziua **ruptului** în „târlă” (staul) gazda stânei înfige doi pari vis-à-vis unul de altul în formă de cruce, punând un colac înstruțat în vârful fiecăruia. Când ies oile, după muls, păcurarii se întrec în a lua colacii înstruțați cu flori împărțindu-i între ei – „în semnul credinței”.

Erau și mai sunt și astăzi o multitudine de credințe și interdicții pe care le respectau cu strictețe spre binele tuturor.

Nu era voie să se împrumute vasele de la stână și nici laptele, nici măcar de “acreală”, doar dacă primea alt lapte în schimb, chiar lapte dulce. Întotdeauna se punea în laptele pe care-l împrumuta puțină sare – pentru a nu se pierde laptele în favoarea celeilalte stâne. La strungă era interzisă prezența femeilor, femeile-s „pricăjite, îți aduc rău la stână”.

Colibă la o stână. Muntele Leșitau, 1975
Foto: Mihai Dăncuș

Se crede și azi despre unele femei, că folosindu-și puterile malefice puteau lua mana laptelui în folosul propriilor animale. În asemenea situații oile, vacile erau agitate, laptele pe care-l dădeau era puțin, slab și apos. Alte femei din lumea satului puteau readuce lucrurile la starea inițială – aduceau înapoi laptele la vacă. Pentru revenirea laptelui se apela la o serie de

practici magice. Femeile puneau afară tărățe ca să cadă roua pe ele, iar dimineața pe nemâncate dădeau vacii tărățele stropite cu apa sfințită (păstrată de la Bobotează) și se zicea:

“Tu Suraie, tu Bărnace
Nu zdera, nu helua,
Că laptele iară ți-a-nturna
Mândru, gros și groștioros
Ca Soarele Isus Cristos
De l-o luat din sat
Să zie pân gard
De l-o luat din țară
Să zie pă sfoară
Mândru ca sfântul soare”.

sau se puneau într-un blid tărățe și se amestecau cu un cuțit și cu un pai din mătură în timp ce se rostea descâtecul:

„Cu mătura te-oi mătura
Și-n mare te-oi arunca
Cu cuțatu te-oi tăia
Că alt lapte n-oi lua
Da p-al mneu nu l-oi lăsa
De-i în vecini
Să zie pân stini
De-i în sat
Să zie pân gard
Cât un grăunte de mac

În nouăzeci și nouă dedicat”.

Observăm că în practicarea descântecelor, femeile folosesc anumite obiecte din gospodăria lor – obiecte ce par a fi investite cu puteri miraculoase: secere, secure, mătură, dar și apa, elementul primordial.

Stână în Munții Maramureșului
- Farcău, 1975

Foto Mihai Dăncuș

Gazda stânii nu avea voie în ziua de **rupt**, este vorba de ziua când se organiza **“Ruptul sterpelor”**, să aibă relații sexuale, “ca să nu spurce stâna”. Și în zilele noastre se crede că nu e bine să ai relații sexuale în sărbători mari ca „să nu faci copii muți”.

Obiectele folosite în practica obiceiurilor pastorale și a celor agrare se pot clasifica în două mari categorii:

1. Obiecte, respectiv unelte, ustensile folosite în practica muncilor specifice agriculturii și creșterii animalelor – plugul, grapa, gălețile de muls, budaca, jintalăul, căldarea etc.

2. Obiecte de ritual folosite în

cadru riturilor și obiceiurilor – apa, florile, „ruja - buja”, colacii, crengile de arbori și arbuști, jarul, lanțul etc.

Constatăm prezența în permanență a elementelor primordiale, *apa* și *focul* cu valențe purificatoare.

Focul viu este un obicei străvechi în Maramureș. Acesta, odată aprins, trebuia să ardă fără întrerupere până la coborârea oilor din munte. Obiceiul nu s-a păstrat în memoria cuhenilor, cel puțin în memoria celor intervievați. Aceasta nu înseamnă că nu s-a practicat mai demult.

Tiberiu Moraru înregistra în 1937 în Cuhea că “Focul viu se face, apoi îl pun în cădelniță la popa și afumă oile și apoi stropește oile cu agheasmă și le mai face feștani”³.

Duminica Floriilor este o mare sărbătoare creștină, care premerge sărbătoarea Învierii Domnului, Sf. Paști. Este duminica dinaintea Paștilor.

Sărbătoare de primăvară, duminica Floriilor este o zi specială care implică credințe și practici ce vizează binele familiei. În fiecare casă se făceau și se mai fac și azi pâini (cu o zi înainte de sărbătoare) împodobite cu flori din aluat, numite “florii” care se

³ Tiberiu Moraru, *Obiceiuri, credințe și superstiții legate de focul viu*, în “*Freemătul școalei*”, Cluj, 1937, p. 29 și Perța Lucian, “*Acta Musei Maramoresiensis*”, Sighet, 2002, p. 137

mănâncă de către toată familia în credința că în lumea cealaltă vor fi toți împreună. Se dă și pomană săracilor: făină, lapte, pâine, etc., iar la biserică se duce prescură. Tot în această zi se duc la biserică pentru a fi sfințite ramuri de loză – “mâțișoare”, care se aduc apoi acasă, se pun la streășina casei, la grajd (pentru a proteja animalele), iar o parte se păstrează “la grindă”. Vara, „când îi vreme gre”, când plouă cu gheață se pun “mâțișoare” în foc în credința că vremea se va liniști.

În ziua de Florii, dacă “te taie jâg” (ai acid la stomac) mănânci o “mâțișoară” sfințită și „te faci bine”.

Obiceiurile de Paști

Cea mai mare sărbătoare a creștinătății dar și a primăverii este sărbătoarea Paștelui, Învierea Domnului. Pregătirile pentru această sărbătoare încep odată cu Lăsatul Secului. Așa cum am văzut mai sus, în perioada Postului Mare sunt interzise jocurile, nunțile, distracțiile de orice fel. Majoritatea oamenilor din sat postesc tot postul. Exigența postului era și este atât de mare încât femeile, cu o zi înainte de începutul postului, fierbeau toate vasele cu „leșie” (apă fiartă cu cenușă) și se pregăteau în mod special pentru această perioadă.

Luni, în prima zi de post nu era voie să umbli cu fire de ață, nici să tai ceva că atunci vei vedea „zermi” (șerpi) la fel de lungi ca firele.

Miercuri și vineri din prima săptămână de post nu se lucra nimic. Se ținea sărbătoare și post „ca să nu se facă bube și râie”, și se ține post pentru bărbați, „să-i ferească Dumnezeu de prilej”.

Mai demult, în joia mare, se obișnuia ca după ce se ieșea de la biserică, de la „îngéruntété” (citirea celor douăsprezece evanghelii, când cei prezenți în biserică stau în genunchi), copiii să spargă cu pietre geamurile caselor evreiești „pentru că evreii l-au răstignit pe Isus”.

Era o „pedeapsă” simbolică, dovadă că acest lucru s-a păstrat și după ce au plecat evreii din sat, copiii lovind cu pietre casele părăsite.

În Săptămâna Mare, mai ales femeile mai în vârstă, țin și astăzi post negru, adică de joi și până duminică după sfințitul păștilor nu mănâncă absolut nimic. Femeile se îmbracă mult mai sobru, de obicei în haine de culoare neagră, în semn de doliu. În Săptămâna Mare se face curățenie generală în casă și gospodărie. În Vinerea Mare se vopsesc ouăle roșii ca simbol al sângelui vărsat de rănilor Domnului Cristos.

În dimineața de Paști, când se trezesc, se salută cu „Cristos a înviat!” și apoi se sărută toți din familie pentru a se întâlni și în „ceia lume”.

Înainte de a merge la Înviere, într-un vas cu apă proaspătă din fântână se pune un ou roșu și un ban în care se spală pe față toți ai casei. Se stropesc și copiii din leagăn cu această apă pentru că "apa-i viață". Moneda se lasă trei zile în apă, după care se dă la un copil și se zice "Dă-mi Doamne și mie să am de unde da și la altul".

În ziua de Paști, când se trăgeau clopotele pentru înviere, fetele mergeau la o apă curgătoare cu o crenguță de busuioc pe care o băgau în apă și se spălau pe față. Este bine să se spele pe față în dimineața de înviere, când se trag clopotele "ca să fie bine văzute în sat și la joc" și să li se vindece "orice bubă". Se spălau pe față zicând:

„Bună dimineața apă întunecoasă!

Sănătate bună Irină frumoasă! (fiecare își rostea numele)

Am zinit la tine

Să mă speli pe mine

De ură țâpată

De nevastă groasă

Și de-a noști din casă

Țârmure de busuioc

Eu să siu întâia-n joc

Țârmure de tămâiță

Eu să siu întâia-n uliță

Ceață pe ulițe apune

Ca și mine nu-i în lume

Ceață pe uliță a și

Ca și mine nu-i găsi".

Se crede în sat că cojile de la ouăle roșii sunt bune de leac pentru animale. Se păstrau pe cuiele de pe perete până la Rusalii, când se puneau pe straturile din grădină pentru a feri recolta de dăunători. Femeile din casă pregătesc cu grijă și drag mâncărurile specifice Paștilor: ouă roșii, șuncă fiartă, pască, usturoi, friptură de miel, cârnați afumați fierți, slănină, le așează în desagi, sau traistă, iar bărbații, pentru că numai ei au voie să ducă pasca la sfințit, se duc la biserică pentru a fi sfințite de către preot. Din toate alimentele sfințite se dădeau și la săraci, câte ceva din fiecare.

Încă mai există și astăzi o serie de credințe și practici care sunt specifice acestei sărbători și care în mentalitatea tradițională trebuiesc respectate spre binele familiei și gospodăriei.

După sfințirea bucatelor fiecare bărbat încerca să iasă primul din biserică și din cimitir cu desagi sau traista cu bucate pentru a fi primul la toate în întregul an.

Femeile și fetele în ziua de Paști nu e bine să meargă în vizită la alte case, și nici să intre primele în casă că "aduc sărăcie" și îți merge rău tot anul. Este bine ca primul care intră în casă să fie bărbat pentru "aduce noroc". Toți ai casei mănâncă bucate sfințite și dau și

animalelor. Cei care erau la oi în câmp nu mâncau până nu li se aducea mâncare sfințită.

În dimineața de Paști, după serviciul de înviere și înainte de a merge la biserică pentru liturghie băieții umblă "în ptez". Merg din casă în casă spunând "Cristos a înviat!", iar gazda casei care-i răsplătește cu ouă roșii și mai ales cu bani în zilele noastre le răspunde "Adevărat a înviat!".

În ziua de Paști, după masă, bărbații, mai demult, jucau cărți în cimitir, iar tinerii jucau mingea (o minge confecționată din păr) - jocul numit "de-a-nțelitelea" (oina).

În ziua de Paști nu e bine să dormi pentru că-ți "plouă pologul" (fânul la uscat).

A doua zi de Paști se organizează de către tineri "jocuri" cu muzică, cu "ceterași", ca semn că postul s-a încheiat și petrecerile au început.

În luna mai (20 mai) este sărbătoarea **Ispasului**, când se "înstruță" porțile și "șătrile" (prspele caselor) cu ramuri de tei și când se pomenesc numai cei morți în războaie (este Ziua Eroilor).

Sărbătorile de primăvară se încheie cu **Rusaliile**, mare sărbătoare religioasă când se scot icoanele „la țarină” pentru sfințitul acesteia. De la biserică, după liturghie, se pleacă în „prosesie”, cu „icoanele”, „praporii” etc. la un loc anume unde se oficiază "sfințitul țarinei", adică al pământului. După ce oamenii se reîntorc acasă stropesc cu apă sfințită animalele și grădinile.

24 iunie – Nașterea Sf. Ioan Botezătorul (Sânzienele), zi de ajun și post când se culeg sânziene (plante cu flori mărunte de culoare galbenă, frumos mirositoare) utilizate împotriva „durilor de șale și a umflăturilor”, dar și alte plante bune „de leac”. Tot în această zi se culegea și mătrăguna pe care fetele o purtau în sân „ca să sie dragi la feciori”.

20 iulie este sărbătoarea **Sf. Prooroc Ilie**. Dacă în această zi este „vreme gre”, furtună cu fulgere și tunete se zice că alunele nu vor fi bune, vor fi „codătoase”, (cu viermi).

6 august - Schimbarea la Față – (Probojeniile), semnalează trecerea la următorul anotimp, frunzele încep să îngălbenească, iarba „să proboză” și își schimbă culoarea.

Sfânta Maria Mare (15 august)

Este o sărbătoare religioasă în care se organizează pelerinaje la mănăstirile care au hramul „Adormirea Maicii Domnului”. Pentru cuheni cea mai apropiată mănăstire este cea de la Moisei (cca. 40 km).

Încă din perioada Postului Sfintei Marii începe pregătirea sufletească prin post și rugăciuni (Rozariul, Paraclisul Maicii Domnului). Aceasta se face pentru drumul care urmează să-l

parcursă. Conștientizând foarte bine scopul pentru care încearcă să ajungă în acest spațiu sacru, acela de a cere ajutorul lui Dumnezeu prin mijlocirea icoanei făcătoare de minuni, vindecarea unei boli trupești sau sufletești, pentru noroc în viață, înțelegere în familie etc. este nevoie de meditație și rugăciune. Procesiunea numită „prosesie” are o anume organizare. În fața Prosesiei merge o fată care duce crucea, urmată de alte două fete cu icoana Maicii Domnului și tineri care duc praporii, întotdeauna de culoare albă.

Fetele fecioare, îmbrăcate în costum de ritual (precum niște mirese) cu cămașă și poale albe, cu volănașe din dantelă, cu coronițe albe pe cap, confecționate până nu demult din măduvă de pipirig, cu părul despletit pe spate, constituie o bună parte din grup, la care se adaugă și alte categorii de vârstă, bărbați, femei.

Plecarea se face cu o zi înainte, pe 14 august, înainte de masă, chiar dimineața pentru a ajunge la mănăstire la vecernie. Înainte de plecare grupul înconjoară biserica de trei ori, timp în care se trag clopotele și se cântă cântece religioase dedicate Fecioarei Maria, așa cum, de altfel, vor face pe tot traseul până vor ajunge la mănăstire: „Ajută-ne Măicuță / Să ne rugăm mereu / Să creadă toată lumea / Că este Dumnezeu”.

Este impresionantă credința în ajutorul lui Dumnezeu. La orele douăsprezece noaptea, o parte din pelerini înconjoară mănăstirea de trei ori, în coate și în genunchi, se spovedesc și participă la liturghie.

Pentru tineri este și o posibilitate de a întâlni și cunoaște și alți tineri din diferite sate ale zonei.

La întoarcere, fiind sărbătoare, „prosesiile” sunt întâmpinate la intrarea în sat de un alt grup cu care vor veni împreună cântând și vor încheia sărbătoarea așa cum au început-o, prin înconjurarea bisericii de trei ori, aducând mulțumiri Maicii Domnului.

Cu această ultimă sfântă sărbătoare de vară am încheiat obiceiurile enunțate în titlu amintind că peisajul satului este mult mai complex și că ne-am oprit doar asupra unor sărbători care sunt mai intens marcate de comunitate.

După cum am observat, obiceiurile primăverii și verii, ca și obiceiurile legate de celelalte anotimpuri, se circumscriu calendarului agricol peste care s-a suprapus de-a lungul celor două milenii de creștinism – calendarul creștin, iar riturile agro-pastorale, în general, fie se suprapun, fie sunt apropiate de marile sărbători creștine cu semnificații oarecum similare.

Obiceiurile despre care am vorbit mai sus, cu accente speciale pe cele din Cuhea, dau identitate culturală locală și zonală, dar în același timp se integrează armonios în spiritualitatea românească.

Bibliografie selectivă:

1. Mihai Pop, *Obiceiuri tradiționale românești*, București, 1976;
2. Mihai Pop, Paul Ruxăndroiu, *Folclor literar românesc*, București, 1976;
3. Dumitru Pop, *Folclor din zona Codrului*, Baia Mare, 1978
4. Mihai Dăncuș, *Zona etnografică Maramureș*, București, 1986;
5. Mihai Dăncuș, George Cristea, *Maramureș – un muzeu viu în centrul Europei*, București, 2000.

Lista informatorilor

1. Deac Ioana, 75 ani, fără școală, 2003
2. Mariș Măricuța, 67 ani, 4 clase la alfabetizare, 2003
3. Mariș Irina, 52 ani, 8 clase, 2004
4. Mariș Irina, 65 ani, 4 clase, 2004
5. Buftea Ion, 69 ani, fără școală, 2004
6. Deac Dumitru, 68 ani, 4 clase, 2003